F. L. VĚK.

Obraz z dob našeho národního probuzení.

NAPSAL ALOIS JIRÁSEK.

I.

Počíná se od Adama.

Náš hrdina narodil se šestého roku po skončení války sedmileté, a to dne 11. měsíce dubna, jak lze doložiti sežloutlým latinským listem křestním, opatřeným třikrejcarovým, černým kolkem, v jehož poli se ještě pěkně na zadní nohy staví náš český lev.

V tomže listě křestním, podepsaném čestným kanovníkem a děkanem Josefem Janem Řehákem i jeho pečetí opatřeném, lze se dočísti, že kmotrem byl František Havránek, "Chori et Scholarum rector". Tak po latinsku plně a zvučně zní; obecně tenkráte "kantor" říkali. Po tomto svém kmotrovi byl novorozený klouček, nejmladší dítě Josefa Věka, kramáře a souseda města Dobrušky v kraji Hradeckém, nazván Františkem. Proč potom, když dospěl, psával za F. ještě také L., vysvětlí se teprve skoro až na samém konci.

Když se s ním ode křtu vrátili a vedle velké světnice v sedničce, kdež odpočívala matka šestinedělka, sňali pokřtěnému kloučku, silně plačtivému, zlatou křestní karkulku a rozbalili růžovou peřinku, nalezli ve květovaném, vyšívaném vínku uměle složený papír, tuhý a jadrný, a v tom papíře dvouřeněník jako nový, právě ražený, čistě se lesknoucí. Na dvouřeněník ten pak záhy došlo, a jen papírek zůstal a dochoval se až na toto naše pokolení. To ať zví, co "chori et scholarum rector" tenkráte na něj napsal a jak si zaveršoval:

Z lásky k tobě w každé době,
můj maličký kmotříčku,
obětuji tobě co w tom psaníčku,
ač wím, že jest to maličko,
Awšak přijmi předcy
tento dárek malý
od twého upřimného kmotra
Františka Hawránka
dne 13. dubna 1769.

Po křtinách byla pravá traktace, neboť hody křestní tenkráte slavně odbývány. Byl na té trachtě rozumí se pan kmotr s kmotrou, přizvaní příbuzní a také sousedé někteří. I starý, chromý Tlaskal, jemuž v bitvě u Kolína silně levou nohu zohavili, přiživil se, jak on se uměl všude za takových příležitostí přitočiti.

Jen nejbližší soused starý Žalman nepřišel. Kramář Věk ho nepozval, třeba že s ním měl jinak dobrou vůli a nikda si neřekli ani špinavého slůvka. Ale Věk byl přísný u víře, a ten tu soused nebyl dobrým katolíkem. Říkali o něm, že je tajný nevěrec, takový "Perlinčan". A také starý Věk věděl, kdyby ho i pozval, že by Žalman nepřišel. —

Dobře, že se počestnému kramáři synek zrovna v ten čas narodil. Nebo kdyby byl o dvě léta později spatřil světlo světa, zle by bylo i kloučkovi snad, a mlsné sousedky nezasedly by k žádné traktaci. Na podzim toho roku 1769, kterého se František narodil, byl korec pšenice za 2 zl., žita za 1 zl. 30 kr., ječmene za zl. a ovsa za 40 kr.

Když příštího jara dali hochovi "kozu", tu on nedbaje lesku a zvuku stříbrných peněz, velikých i malých, kolem krčku zavěšených, plakal celý den i celou noc. Tenkráte strhla se zrovna taková chumelenice, jako by před vánocemi. Chumelilo se na sv. Josefa i po něm ještě dlouho, tak že byly závěje na mnoho loket vysoké. Sníh pak dlouho zůstal, skoro až do samého máje [illegible], vyhubil ozim a všechnu jarní setí se opozdilo. Co na polích zůstalo a co vzešlo, to zničily deště, jež v létě řinouti se nepřestávaly. [illegible] žeň dala zrna [illegible] nebo do konce zašlé. Nastala drahota toho roku a příštího roku 1771 ještě větší, nebo byl jako jeho předchůdce neúrodný. Tenkráte stál korec žita 12 zl. a pšenice 13 zl., ovsa pak, jenž byl předtím dvěma léty za 40 kr., stál nyní zlatých sedm!

Tenkráte zmizely v přítruhle u Věků všechny stříbrňáčky, veliké i malé, jež se naposledy leskly na prsíčkách malého Františka. Zmizely ty i jiné, a zmizel tenkráte také onen vínkový dvouřeněník. Bylo zle a "dvanáctizlatová drahota" dokročila také na Věka kramáře. Nic se netržilo, nevelká role k jeho stavení příslušná nic nedala, a tak co bylo zašetřeno, všechno se přisadilo. Pak už ani to nikam nestačilo. A třeba že u Věků nebylo tak zle jako jinde, aby ze zoufalství stavení opustili, jako se tenkráte zhusta dělo, třeba že nepekli chléb z otrub, kůry a kořínků a nepařili kopřiv a pýravky, přece bylo u nich hodně zle. Chléb, jehož bývalo jindy do syta, stal se ve stavení vzácným a přihodilo se nejednou, že děti pro něj plakaly a nebylo ho.

Ze všech nejlépe se měl ještě dvouletý František, t. j. on hladu zkusil nejméně. Staralť se Věk a ovšem žena jeho nejvíce, aby malé klouče do syta se najedlo, třeba že se tak nemělo jako starší dva bratři a sestra, když bývali jeho věku. Z toho ze všeho si František, když dospěl, nic nepamatoval a také v mysli mu neutkvělo, jak za obecným hladem přišel jiný hořký host — mor, jenž jako po všem kraji tak i v městě Dobrušce zle řádil. Také i to vymizelo z mladistvé paměti, jak v ten čas, kdy bylo nejhůře, kdy už ani jemu, nejmladšímu a mazánkovi, nemohli doma dáti do syta, jak jednou za stavením na dvorku z hladu plakal, a jak tu za plotem pojednou se ukázal starý Žalman, vysoký, nahrbený, holého temene, kolem něhož povívaly bílé vlasy, muž vážné, až zachmuřené tváře, a jak na něj zavolal:

"Chce se ti jíst, viď?" a v tom skrze plot mu podal skyvu černého chleba.

Na to chlapec ovšem zapomněl, i na to, s jakou chutí tenkráte skyvu černého, těžkého chleba shltal, jako by z mandlí byla, tenkráte i pak ještě několikráte. Později však mu to matka častěji vypravovala, i to, jak starý Žalman ihned ze své zahrádky zašel do stavení, když ona zpozorovavši, jak přilepšuje jejímu nejmladšímu pískleti, jala se mu děkovat, aby ho Pán Bůh pozdravil. Nechtělť soused o tom ani slyšeti. Z toho však bylo, že se pak František starého, zamračeného Žalmana tak nebál jako bratři, sestra a děti ze sousedství, že neutekl, když soused přesvědčiv se dobře, že ho nikdo od Věků nevidí, přistoupil ku plotu, dělící jeho zahrádku ovocnou ode dvora Věkova, a dal se s klučinou do hovoru. Lidé se jinak, jak mohl, stranil, tak že mu i "bubák" říkali. Přezdívka tato zobecněla zvláště u dětí, vedle "Perlinčana". Starý Věk tuze rád o tom neslyšel, jak se má k jeho nejmladšímu, žena však mu to vždycky vymluvila, poněvadž Žalmanovi nemohla zapomenouti, jak za té drahoty jejího Františka sytil, sám nemaje do syta, a jak s hochem vždycky pěkně mluvil a jednal. Také měla s Žalmanem útrpnost proto, co ho už na tom světě stihlo. Přesvědčení náboženské jí nevadilo, a to pro ten soucit s ním a také pro to, že nezapomněla, z jakých knížek ještě její dědeček se modlíval i zpíval, a že Žalman často u něho bývál. —

Prvej, než se nejmladší Věk sám pamatoval, bylo, že měl novou zelenou kamizolku a zelenou čepici, a tak vystrojen že šel s matkou přes pole, bez pochyby že do sousední vesnice k nějakému známému na posvícení. To už dobře nevěděl, a jen to mu z veškeré té cesty v paměti utkvělo, že slunce krásně svítilo a že bylo na podzim. Šli [illegible] a tu pojednou se matka s ním zastavila u nějaké tmavé tůně [illegible], nad níž staré olše rozkládaly husté koruny. Pamatoval, jak se držel mateřiny sukně a jak se k tomu hladině vodní naskyloval a jak matka [illegible] ho řekla:

"Vidíš, Františku, tadyhle bys se byla před čtyřmi lety utopila. Hledala jsem tu [illegible], uklouzla jsem a už jsem byla v tůni. Topila jsem se, a už jsem myslila, že bude po mně, nebo nikde nebylo ani človíčka. Ale jak jsem k Pánu Bohu volala, přiběhl nějaký [illegible], byl cizí a šel kolem, a ten mne vytáhl. Za tři neděle po tom jsi se ty narodil. A tak si to pamatuj, jak mne Pán Bůh zachránil; a teď se tu na poděkování jemu pomodlíme."

I klekla před olšemi u tůně, a František sepjal také své drobné ruce a říkal otčenáš i zdrávas, což už dobře uměl.

Druhé, nač se nejmladší Věk sám, a to dobře pamatoval, bylo, jak jednoho dne, záhy na jaře, všecko město bylo poplašeno, jak lidé ze stavení vybíhali na ulici, jak otec na rychlo zavřel krám i dvéře domovní, jak z náměstí ozýval se pustý ryk a hluk a jak pak jejich, Novoměstskou ulicí, hnal se veliký zástup sedláků.

U Věků se dívali na ně z okna, a František si dobře pamatoval, jak rozzuření ti sedláci v kožiších dlouhých i krátkých, ve vysokých beranicích s pentličkami hrozivě křičeli a mávali obušky, mezi nimiž se také probleskovaly šavle i kosy a také sem tam puška se mihla. Také si František pamatoval, jak se pojednou před jejich stavením zarazili, jak se matka i otec lekli, ale jak otec nahlas zahuboval, když poznal příčinu toho.

Vyšelť vedle soused, starý Žalman, tak jak byl doma, nic na hlavě, a ten sedláky zastavil a něco se jich dotazoval. Co, rozuměti nebylo, aniž to, co Žalman ku pobouřeným sedlákům promlouval, jako by kázal.

"Nemá toho dost, co už mu dali!" opakoval Věk kramář ve své světnici. "Chce ještě na šibenici nebo na kolo, jako tu ti všichni."

Ale v tom hromový křik zarazil všechno jeho horlení, křik, jenž okny zatřásl, a jímž zbouření sedláci odpověděli starému Žalmanovi. Pak se dali zase do kroku a hnali se dále k Novému Městu jako bouřící mračno. Ještě za dobrou chvíli bylo slyšeti jejich hulákání, křik i zpěv, jenž vyzníval divoce.

A to si nejmladší Věk také dobře pamatoval, jak večer toho dne vyběhli všichni od nich ze stavení jako sousedé, jak se všichni skupili u sochy sv. Jana Nepomuckého, jež stála na malém travnatém prostranství přes cestu zrovna proti Věkovům, a jak tu všichni pozorovali noční nebe, po němž se rozlila veliká, strašná záplava ohňová.

Všichni byli jedné mysli, že to sedláci zapálili, že jistě hoří nějaký panský dvůr, jenž jistě není poslední, a že bude boží dopuštění, povstanou-li všude sedláci a budou-li se tak všude mstíti na svých vrchnostech. Staří si také při tom vzpomněli, aby Pán Bůh nedopouštěl, aby tato rebellie nebyla taková jako ta, o níž od svých dědů slýchali a která skoro zrovna před sto lety po Čechách zuřila.

Dlouho stáli u statue, záplavu pozorujíce, a když se pak domů ubírali, řekl Věk své ženě:

"Proč pak teď Žalman ze stavení ani nekročil, aby se podíval, co sedláci dělají? Bez toho je štval a pobízel. Jsem rád, že jsem z toho, co sedlákům mluvil, neslyšel ani slovíčka."

U souseda bylo v oknech tma. Ale on nespal. Byl venku za stavením na zahrádce, svažující se zvolna ku potoku, kolem jeho a kolem Věkova stavení v zadu tekoucímu. Stál pod starou hruškou a upíral zraky své na nebesa, na nichž míhala se a třásla děsivá zář, slábnouc a zase na novo vyšlehujíc a po nebi se rozlévajíc.

Věková ho v tu chvíli viděla. Šla se na dvorek ještě podívat, je-li chlívek dobře zavřen, a tu zahlédla souseda nehnutě stojícího, záplavu pozorujícího. Do tváře mu neviděla. Chvilku jej pozorovala.

"Ten jistě pánů nelituje," pomyslila si. "A jak by také. Nadělili mu dost hořkosti do srdce a zármutku ještě více. Kam by se děl!"

II.

O staré knize s obrázky.

František Věk, [illegible] bylo bez maličko šest let, častěji se zatoulal do sousedství, vlastně vplížil, vkradl. Mezi jejich dvorečkem a sousedovou zahrádkou u stavení byl plot, jenž neměl žádné branky. Klučina však našel dvě latky dole uvolněné a tudy, nadzvihnuv je, prokluzl jako lasička ze zahrádky do sousedství. Starý Žalman o těch volných latích dobře věděl, ale nepřibil jich, dávaje tak mlčky chlapci své svolení.

Nejprve ovocná zahrada sousedova vábila chlapce, jehož rodiče podobné neměli. Zvláště na jaře, když trávník se na ní bujně zazelenal, když pokryl se žlutými pampeliškami, František tuze rád sem zaběhl, aby se tu jako zajíček proskočil. V létě pak a na podzim táhly ho zase ovocné stromy; stará třešně, hruše dvě, raní marketka a ovesnice, a pak zase jabloně. Také na kraji u potoka se mu dobře líbilo, lépe nežli u nich doma. Trvalo však dlouho, nežli také souseda samého navštívil vůbec a ve světnici jeho zvláště.

Třeba že starý Žalman hochovi přál a si ho naklonil, hochovi přece nevyšlo zcela z mysli, co o něm slýchal od dětí, doma. Nejprve jen na zahrádku se odvážil, pak až k malému oknu, jež bylo skoro při samé zemi a hledělo do zahrádky mezi stromy a k potoku. A to ještě se tam František přikradl, když věděl, že starý Žalman odjel do lesa na roští.

Z počátku jen plaše se podíval okénkem do světnice, pak už, vida, že je za ním prázdno, přitlačil čelo a nos a díval se upřeně, dychtivě. Uviděl světnici nevelkou; v pozadí, v temnu poznal tkalcovský stav, opodál stála tmavozelená kamna, v koutě nevelký stůl s vyřezávanými trnoži, truhla, nějaká židle s lenochem a na zašlých, zčernalých stěnách nic, nic, ani obrázku. Všecko bylo tam tmavé, zanedbané a takové tiché, a jen se ozývaly staré, zčernalé hodinky dřevěné, zašlé věkem, špínou a mušinou. Létaloť krátké jejich kyvadlo velmi rychle, jako divoké.

Najednou Františka jako by strach pojal — dalť se z ničeho nic na útěk, ku plotu, pod něj a domů, ač se ve světnici nic nehnulo. Ale hoch přišel zas a zase, když myslil, že je soused pryč. Než jak se ulekl, když jednou přitlačiv čelo k oknu, zahlédl v šeré jizbici souseda u stolu sedícího. Viděl mu jen bílou jeho hlavu lysého temene, schýlenou ke tlusté knize s jakýmisi obrázky, opřenou o dlaň mozolovité, žilovaté ruky. Starý Žalman byl do čtení zabrán tak, že hocha sousedova ani nepozoroval. Ten stál a upíral v dětské své zvědavosti oči na čtoucího starce, na knihu až pak sebou trhl jako zajíc a to, když Žalman se hnul, aby naslinil prst a obrátil list. Nežli se však stalo, byl už František za plotem.

(Pokračování.)

Pro všechny případy.

Každá domácnost má býti připravena pro všechny případy, zvláště choroby, aby mohla poskytnouti hned první pomoci. Jedním z nejdůležitějších léků, hodících se v takové chvíli, je Trinerovo Léčivé Hořké Víno, ježto rychle povzbudí všechno ústrojí k práci a při tom je zároveň sesílí. Ono vzbudí životní sílu, přiměje krev k čilému oběhu a dá sílu nervům. Kdo slábne a bledne a pozbývá chuti k jídlu, stává se netečným ke všem a jen s přemáháním zastane svou práci, ten jistě nalezne znamenitý lék v Trinerově Léčivém Víně. Radíme je též chudokrevným dívkám, protože vytvoří brzy novou, silnou a čistou krev. Ono výtečně působí ve všech chorobách žaludku a vnitřností. Mělo by ho býti užíváno hned, jakmile objeví se sebe menší změna v chuti k jídlu, při náhlém sklesnutí sil, hrozící mdlobě, v leknutí, v mrazení, vůbec jako první pomocí. V lékárnách. Jos. Triner, 1333—39 So. Ashland ave., Chicago, Ill.

50,000 KNĚH

ZDARMA MUŽŮM.

Ma Cenu $10.00 Pro Každého Postiženého Muže.

Pak-liže trpíte kteroukoliv nemocí mužům tak vlastní, tedy Vás žádáme, byste si dopsali o jednu s těchto obdivuhodných knih. V té se jednoduchým a srozumitelným způsobem píše, jak každý muž, trpící otravu krve, životní slabostí, povšechnou ztrátou síly, rheumatismem, nemocemi ústrojí, žaludku, jater, ledvin aneb nemoci měchýře, může býti trvale vyléčen ve svém vlastním domově. Jste-li zklamán a znaven peněžitými obětmi, tu tato "Zdarma Kniha Mužům" bude míti pro Vás ceny sta dollarů. Poví Vám proč trpíte a jak mužete opětně nabýti stalého a trvalého zdraví. Tisíce mužům vraceno bylo dokonalé zdraví síla a mužnost za pomoci této cenné knihy. Jest to skladiště vědomostí a obsahuje právě to co každý muž věděti má. Pamatujte že tato kniha jest naprosto zdarma. My zaplatíme poštovné. Oddělte tento "ZDARMA KUPÓN" a zašlete nám ho dnes a my Vám zašleme jeden výtisk této cenné knihy úplně vyplacené.

ZAŠLETE DNES TENTO KUPÓN NA KNIHU ZDARMA.

DR. JOS. LISTER & CO., B. 706 Northwestern Bldg., 22 Fifth Ave., Chicago.

Pánové:—Zajímám se o Vaší nabídku, "Knihu zdarma" a těšilo by mne, kdybyste mi ihned jeden výtisk zaslali.

Jméno...

Pošta.................................... Stát.........................

OZNÁMKOVÁ KANCELÁŘ.

Obstarávám a přijímám oznámky do všech českých, slovanských, polských a chorvatských časopisů v Americe. Jsem výhradní oznámkový zástupce těchto časopisů. Podám Vám všechny informace, týkající se výhod, kteréž se poskytují oznamovatelům a obchodníkům, kteří si přejí oznamovat. Obstarávám překlady do všech řečí. Pošlu Vám seznam všech mezislovanských časopisův na požádání.

39tf

Alois J. Sankař,
115 Dearborn Str.,
Chicago, Illinois.

Jos. L. Padrnos

právník a veřejný notář.

Spolehlivý zástupce u všech soudů.—Pojišťuje též proti ohni u nejlepších společností.

Tel. Douglas 4425. 14-tf

16. a William ulice, Omaha, Neb.

Nejsnadnější způsob k opatření si podivuhodného mluvícího stroje.

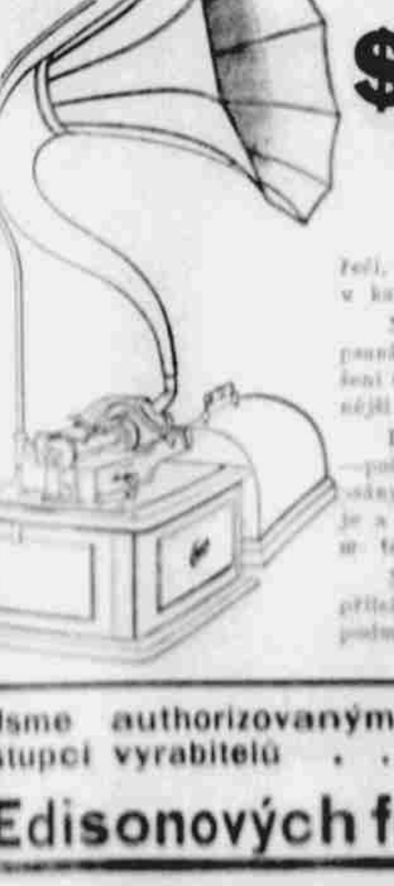

Zvláštní liberální nabídka pro čtenáře Pokroku Západu. Čtěte! : : :

$1 týdně, po zaplacení první splátky v obnosu $5, opatří Vám do vašeho domova pramen nejpoutavější a nejpoučnější zábavy nového věku — fonograf či mluvicí stroj, buď "Edison" anebo "Victor" výroby. Pomyslete si, i při tomto nepřekonatelně mírném a snadném splácení prodáme Vám ku př. $30 nebo $40 stroj za NEJNIŽŠÍ cenu, za kterou kdykoliv nabízen byl za HOTOVÉ kterýmkoliv obchodníkem, v kterýkoliv čas a v kterémkoliv místě. $1.00 týdně a žádný úrok. — $1.00 týdně a budete míti zpěvy, orchestrální i dechovou hudbu, řeči, žerty a případy ve vašem mateřském jazyku, které lehce si opatříte v každičký čas.

Některé z nejproslulejších zpěvů; nejkouzelnější hudba kdykoli nr psaná byla, produkovaná Čechy a Poláky, a nyní, při podivuhodném zlepšení mluvicích strojů, tyto zpěvy a tato hudba mateřské země jsou lahodnější a sladší než kdykoliv před tím.

Bydlitelé ve městě, přijďte a vyslechněte naše polské a české rekordy —pošlete si pro náš nejposlednější seznam, v kterém tyto rekordy jsou popsány. Dále pamatujte, že zaplatíme všechny dopravní výlohy na tyto stroje a rekordy všem čtenářům Pokroku Západu, když posílány jsou mimo město.

Neodkládejte koupi na jiný den—nikdy až dosud neměli jste takovou příležitost ku opatření si mluvicího stroje vysoké hodnoty za tak snadných podmínek—$1.00 týdně a žádný úrok.

Jsme authorizovanými západními zástupci vyrabitelů . . . .

Edisonových fonografů a mluvících strojů

a máme na skladě v každé době přes 100,000 rekordů, počítaje v to každý český a polský rekord. Pošlete si dnes pro nový cenník, popisující tyto rekordy.

NEBRASKA CYCLE CO.

15th & Harney Sts. Omaha, Neb.

GEO. E. NICKELL, Manager.

334 BROADWAY, Council Bluffs, Ia.